

ŠVĖKŠNA: JAKŠEVIČIŲ NAMAI

REMA BARTKIENĖ, SKULPTORIAUS,
DAILININKO SILVANO JAKŠEVIČIAUS
ANŪKĖ

Švėkšnoje, savo namų kieme, stovi (iš kairės): Romanas
Jakševičius ir Adomas Jakševičius

Jakševičiai turėjo vienus namus ir jie buvo Švėkšnoje. Šiame miestelyje Vincentas Jakševičius didelį, dviejų aukštų medinį namą (gyvenamas plotas 160 m²) pastatė apie 1920-uosius metus. Iki to laiko šiame miestelyje V. Jakševičius gyveno name, kurį Švėkšnos dvaro šeimininkai buvo pastatę savo darbininkams, kumečiams

ir tarnams. Vincentas apie dešimtmetį kūrė skulptūras, altorius ir kt. darbus naujai pastatytai Švėkšnos bažnyčiai, grafų Pliaterių parkui ir rūmams. Tuo pačiu metu jis gana dažnai buvo kviečiamas padirbėti ir į vietas, kurios gerokai nutolusios nuo šio miestelio. Užsakymų būdavo daug, todėl laiko namo įrengimui užbaigti vis

Iš kairės: Balsių mauzoliejus Švėkšnos kapinėse (autorius – Adomas Jakševičius); Šv. Florijono paminklas Švėkšnoje (autorius – skulptorius Vincentas Jakševičius); Laisvės paminklas Švėkšnoje, sukurtas Lietuvos nepriklausomybės 10-mečio proga (autorius – Adomas Jakševičius)

neatsirasdavo. Ūgtelėjus sūnums, beveik visi iš jų pasirinko tėvo kelią, pradėjo kurti ir tapo reti svečiai namuose. Trumpam čia sugrįžę, jie pirmiausia norėdavo kiek pailsėti, susitikti su draugais, papramogauti, tad ūkio reikalams taip pat ne itin laiko surasdavo.

Buvusi Jakševičių kaimynė Elena Butkevičienė mena, kad Vincento sūnų apsilankymai namuose kaimynų kasdieninį gyvenimą padarydavo įdomesnį – Jakševičių sodyboje tuo metu visada būdavo didelis šurmulys, daug juoko, svečių.

Vincentas Jakševičius turėjo juodą barzdą, dažnai vilkėdavo ilgu paltu. Savo išvaizda, apranga, elgesiu jis išsiskirdavo iš kitų gatvės gyventojų. Žmonės Vincentą gerbdavo.

Ėjo metai. Sūnūs savo talento dėka tapo ne mažiau garsūs negu jų tėvas. Užsakymų daugėjo, darbų eilė jų sąrašuose didėjo. Vyrų vis dažniau ir vis ilgesniam laikui išvykdavo iš Švėkšnos. Skulptoriaus V. Jakševičiaus žmona bajoraitė Marija Juknevičiūtė-Jakševičienė vis dažniau didžiuliam name likdavo viena. Guodėsi tik tuo, kad, atlikdami užsakymus, vaikai laikosi kartu su tėvu arba netoli vienas kito. Ilgesnį laiką namuose gyveno tik dukra Helena. Tuo laiku ji rūpinosi jau garbaus amžiaus sulaukusia mama, tėvu bei broliais. Marija kiek galėdama stengėsi prižiūrėti savo tėvų namus, tačiau šeimininko – vyro – namuose vis nebūdavo ir pastatai per 50 metų, kai čia gyveno Jakševičiai, gerokai apšiuo. Vincentas buvo kūrėjas, uždirbdavo nemažai pinigų, o namų ūkio reikalai buvo ne jam. Švėkšnoje jis pasirodydavo retai ir trumpam, todėl ankstesnė Jakševičių svajonė turėti gražius namus neišsipildė. Tas medinis namas niekada nebuvo iki galo įrengtas, o laikui einant gyventi tinkamo ploto vis mažėjo, kol vieną dieną tam liko tik keli kambarėliai.

Jakševičių namuose Švėkšnoje lankiausi tik vaikystėje su savo mama Gražina Jakševičiute-Bartuševičiene. Iki šiol mano atmintyje yra išlikęs tų namų savotiškas grožis, paslaptis, kuri gaubė ir ten gyvenusią mano močiutę Mariją Jakševičienę, jos sūnus – mano dėdes Adomą ir Romaną. Aplink šį namą buvo daug žalumos: augo dideli rožių krūmai, alyvos, buvo daug žydinčių gėlių. Buvo čia ir didžiulis sodas, o po kiemą bėgiojo nemažas šuo. Močiutė mus priimdavo labai svetingai ir vis priekaištaudavo Romanui ir Adomui, kad šie netinkamai elgiasi su viešniomis. Dėdės, norėdami pataisyti padėtį, stengėsi kiek įmanydami mums įtikti ir leisdavo man daryti viską, ką tik užsimanydavau.

Tarp medžių pasislėpęs namas buvo įspūdingas. Tas vaizdas man primindavo pasakas. Jakševičių sodas iš kitų išsiskirdavo įdomesniuomis vaismedžių rūšimis. Kaimynai mena, kad tokių obuolių, kokie augdavo pas Jakševičius, aplinkui niekas kitas neturėjo.

Gyvenimas šioje sodyboje iš pagrindų ėmė keistis 1936 metais, mirus Vincentui Jakševičiui. Tėvų jo sūnūs Adomas ir Romanas palaidojo Kaišiadorių kapinėse. Baigę Kaišiadoryse darbus, jie abu sugrįžo į Švėkšną ir čia kurį laiką gyveno. Kai vietiniai gyventojai neatstodami imdavo prašyti padaryti kokį antkapinį paminklą Švėkšnos kapinėse palaidotiems jų artimiesiems, imdavosi darbo. Gavę didesnį, įdomesnį užsakymą toliau nuo namų, kaip ir anksčiau, ilgam išvykdavo iš Švėkšnos. Kai Adomas liko vienas, tokių didelių užsakymų, kokius atlikdavo dirbdami Jakševičiai visi kartu – tėvas su sūnumis, jau nebesiimdavo. Tikėtina, kad būtent tuo

Balsių mauzoliejus Švėkšnos kapinėse jo statybos metu. Stovi mauzoliejaus autorius Adomas Jakševičius (laiko rankoje lazda – ši lazda yra išlikusi pas publikacijos autorę)

laikotarpiu Adomas ėmė projektuoti ir statyti altorius bažnyčiose. Iki to laiko tuo užsiimdavo jo tėvas.

Dar labiau Jakševičių gyvenimą sujaukė karas, ypač pokario laikotarpis, kai, norėdamas savo talentu ir darbu uždirbti duoną šeimai, nuolat turėjai slapstyti. Tuo laiku Adomas jau buvo vedęs. Tada daugiausia laiko jis praleisdavo Janapolėje, savo šeimos namuose. Šiame miestelyje žmona Sofija Jėgaitė-Jakševičienė mokytojavo. Jaunos šeimos poreikiai buvo nemaži, tad iš to, ką uždirbdavo, tėvų namams Švėkšnoje pinigų likdavo nedaug ir tie namai neremontuojami po truputį dar labiau nyko.

Žuvus žmonai, Adomas sugrįžo į Švėkšną visam laikui, tačiau tuo metu jis uždirbdavo nedaug ir to, ką turėdavo, vos užtekdavo pragyventi. Neremontuojamo namo sienos vis labiau puvo, vėjui pūstelėjus, namas imdavo braškėti... Gyventi čia vis labiau darėsi neįmanoma ir nesaugu, todėl Adomas kieme sau pasistatė mažą namelį ir persikėlė gyventi ten. Senojo namo nenugriovė, tačiau ten nuolat jau niekas negyveno ir tik vasarą kai kas iš atvykstančiųjų ten retkarčiais įsikurdavo. Neįrengtose senojo namo patalpose Adomas buvo įsirengęs dirbtuves.

Močiutė Marija tuo laiku jau nebeturėjo jėgų ir lėšų remontuoti namus, prižiūrėti ūkelį. Ji visas savo likusias jėgas skirdavo kitiems reikalams. Taip ir namo kiemo veidas pasikeitė – čia nuolat galėjai pamatyti Adomo liejamas skulptūras, įvairių kuriamų darbų dekoratyvines detales.

1965 metais Marija Jakševičienė mirė. Praėjus vos keliems metams mirė ir jos sūnus Adomas, o jo brolis Romanas Jakševičius išvyko gyventi pas seserį Heleną į Šiaulius. Kai sugrįžo gyventi į Švėkšną, jam pasiūlė komunalinį butą Šilutėje, o senasis Jakševičių namas Švėkšnoje buvo nugriautas, vietoje jo kiti žmonės pasistatė namus. Kai 2000-ųjų metų rudenį aplankiau Švėkšną, čia neberadau ne tik senojo namo, bet ir iš vaikystės atsiminimuose išlikusio didžiulio sodo, senojo ažuolo, kuris tada augo sodyboje, prie pat gatvės.

Kita šiandien Švėkšna, kitas ir gyvenimas buvusios Jakševičių sodybos vietoje...

Nuotraukos iš Jakševičių giminės archyvo